

УДК 372.881.111.1

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2020-94-1-215-222>

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Н. С. Сідаш

ORCID 0000-0002-4569-4611

У даному дослідженні автор зосереджує увагу на проблемі розвитку творчості за допомогою викладання англійської мови. У дослідженні було виявлено, що існує істотний взаємозв'язок між креативністю та ефективністю вивчення англійської мови. Автор стверджує, що культура та мистецтво сприяють оволодінню англійською мовою. Дослідження розширює взаємозв'язок між процесами навчання англійської мови та творчістю.

У статті представлено теоретичний огляд проблеми розвитку креативності та емоційно-пізнавальні переваги творчості у вивченні англійської мови. Автор характеризує підходи до розуміння феномену творчості, проблему формування творчості, ознаки творчості та умови набуття творчості.

Мета даної роботи – дослідити процеси, що лежать в основі взаємозв'язку між процесами творчості та продуктивністю у вивченні англійської мови, та змоделювати процес розвитку творчих здібностей студентів у процесі навчання англійської мови. Автор представляє досвід розробки творчої технології у процесі навчання англійської мови. Авторська технологія представляє собою модульну структуру, яка охоплює розвиток інтелектуальних здібностей, цінностей, професійно значущих якостей, емоційно-ціннісного ставлення до себе та навчальної діяльності; мотивованого самовдосконалення, самооцінки, самоконтролю та саморегуляції. Дана технологія була розроблена на основі широкого огляду сучасної літератури та існуючих програм щодо розвитку творчості у поєднанні з вивченням англійської мови. Дослідження показало, що авторська технологія творчого вирішення проблем позитивно впливає на розвиток творчості та на мотивацію до вивчення англійської.

***Ключові слова:** творчість, розвиток творчих здібностей, креативні технології, навчання англійської мови, творчі справи.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Освіта як

найважливіший потенціал інноваційного розвитку спрямовує людину на позитивну трансформацію власного та навколишнього життя на основі досвіду творчої діяльності. Тому розвиток дослідницьких та творчих навичок набуває особливого значення. У цьому контексті невід'ємною якістю фахівців є здатність до дивергентного мислення, що ототожнюється з творчим мисленням. Творче мислення та творча діяльність вважається метою і результатом освіти. Для досягнення мети необхідно застосовувати методи, що дозволяють здійснювати навчально-пізнавальну діяльність та використовувати методи, що сприяють мотивації пізнавальної та творчої діяльності, в поєднанні з методами контролю та самоконтролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Проблеми розвитку творчих здібностей студентів розглядало багато науковців. Важливими для нашого дослідження є праці вчених, які вивчали: зв'язок між поняттями креативності, інтелекту та розумовими здібностями (Дж. Гілфорд, С. Тейлор, Е. Торренс); характеристики творчої особистості (Ф. Баррон, А. Маслоу, Д. Богоявленська); набуття креативності через культуру та мистецтво (Г. Шевченко); розвиток креативності у процесі вивчення іноземної мови (Ліцзян Ван, Ю-Сю Ляо, Хун-чун Ван); проблеми творчої компетентності студентів (Д. Богоявленська, О. Євенко, С. Яланська, О. Віщенко); розвиток креативності у процесі самостійної роботи, творчих завдань та ігор (М. Гузик, В. Монахов, І. Підласий, С. Шаповаленко).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Факторам культурно-освітнього середовища, що впливають на розвиток творчого мислення майбутніх фахівців, не завжди приділяється достатньо уваги, тому ми намагалися зосередитись на деяких з них і використати в різних формах навчальної роботи у процесі вивчення англійської мови.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – проаналізувати існуючі точки зору на формування творчої особистості у процесі вивчення англійської мови. У цьому дослідженні робиться спроба також змодельовати навчальний процес, спрямований на розвиток творчої особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У розумінні феномену творчості розрізняють наступні підходи: творчість як пізнавальна здатність, що стосується співвідношення понять «творчість» та «інтелект», високий рівень інтелекту забезпечує високий рівень розвитку творчості (Д. Богоявленська, Р. Штернберг, Л. Веккер); творчість як

процес, що є фактором, незалежним від інтелекту (Дж. Гілфорд); творчість як звичайна особистісна характеристика (К. Бергер, Е. Ільїн, А. Робінсон, А. Серавін).

З огляду на мотивацію творчої діяльності, важливо враховувати проблему формування творчості. Існують дві принципово різні позиції: відповідно до першої, зовнішні мотиви, мотиви досягнення, соціальної оцінки, визначення пріоритетності та перемоги є пріоритетними у розвитку творчої особистості. Отже, при моделюванні умов для розвитку творчості потрібно створювати змагальну атмосферу та творчий успіх (Вознюк, 2015).

Інша точка зору базується на ідеї інтенціонального характеру творчої мотивації, мотив соціального успіху розглядається як бар'єр творчості: Мотивація престижу є головною перешкодою на шляху до творчості, що розуміється як вихід за межі, як постановка нових викликів та виховних цілей (Вознюк, 2015).

Щодо ознак творчості вчені визначають наступні: високий рівень духовності та моральності, пошуковий стиль мислення, інтелектуальні та інтуїтивні здібності, творча уява, мотивація (інтерес, ентузіазм до майбутньої професії), високий рівень загальної культури, продуктивна діяльність, яка втілена в творчому ставленні до життя. Отже, виходячи з вищезгаданого, вміле використання невичерпних можливостей мозку у вирішенні будь-яких творчих завдань, а також використання прихованих ресурсів, які у звичайних людей, як правило, невикористані, є ознакою творчості.

Виходячи з вищезазначеного, ми визначаємо термін «творчість» як особистісну якість, що включає рівень творчого таланту, здібностей працювати, що є постійною характеристикою особистості. Щоб здійснювати творчу навчальну діяльність особистість повинна мати систему знань, умінь, навичок та особистих якостей. Творчий розвиток також залежить від обраної тактики викладача, бо саме він повинен не лише «надихати на творчість» його студентів, але також створити творчі ситуації, через які відбувається їх саморозвиток та самореалізація. Тому творчість як якість особистості є інтегративною складовою і характеризується процесом і результатом розвитку особистості у процесі творчості.

Таким чином, розвитку творчості сприяє: набуття досвіду самосвідомості; формування відносин людини зі світом на основі свого досвіду; усвідомлення себе як частини світу. За такого підходу здібності є вираженням власного відношення до реальності, і «лише тоді вони стають творчістю». Актуалізація творчості відбувається в процесі звільнення

людини від підпорядкування до обставин, у подоланні «пасивності». Таким чином, актуалізація творчості стосується особистісного розвитку.

Щодо умов набуття творчості, вчені стверджують, що для підвищення творчості необхідно не тільки збільшувати кількість отриманої інформації, різноманітних форм і методів роботи, а також створити середовище, що мотивує до самоаналізу та саморозвитку.

На думку Г. Шевченко (2017), культура та мистецтво є каталізаторами появи та необхідною умовою, що сприяє накопиченню та реалізації творчого потенціалу особистості. Не маючи справу з культурою та мистецтвом, яка слугує фундаментальною основою ідеального творіння, неможливо виховати справжню людину, людину свідомості та честі.

Хун-чун Ван (2019) у своєму дослідженні доводить, що отримання позитивних відгуків про свої ідеї не є важливим у розвитку творчості, має сенс лише позитивний вплив зовнішнього середовища.

Ліцзян Ван (2018) стверджує, що творчому навчанню сприяє створення стимулюючого середовища, а саме, використання мистецтва та ігрові заходи, які є важливими як для особистісного розвитку, а також для ефективного навчання іноземній мові.

Ю-Сю Ляо (2018) дослідив вплив творчості на ефективність навчання. Результати показали, що творчі методики значно покращили мотивацію при вивченні англійської мови як іноземної.

Таким чином, творчість виявляється в мисленні, почуттях, спілкуванні і у певних видах діяльності, які характеризують особистість. Творчість не є синонімом здатності до навчання. Вона стимулюється новими знаннями, які ламають стереотипи. Як бачимо, з усім розмаїттям визначень творчості (як здатності генерувати нові ідеї, відмовлятися від стереотипних способів мислення, здатності встановлювати гіпотези, генерувати нові комбінації тощо), її основна характеристика полягає в тому, що творчість – це здатність творити щось нове та оригінальне.

Важливе значення для нашого дослідження має твердження, доведене вченими, що творчі здібності обумовлені не лише спадково, але й також сформовані. Це підтверджує можливість розвитку творчих здібностей через навчання та виховання.

Ми розглядаємо творчі роботи з точки зору формування пізнавального інтересу до вивчення іноземної мови та її інтеграції з професійними інтересами майбутніх фахівців. Головне завдання творчої роботи сприяти здатності студентів до здобуття знань, формування активного інтересу, а також забезпечити максимум розумової діяльності. Це завдання можна успішно вирішити, використовуючи вправи, що сприяють творчому розвитку особистості.

Авторська творча методика дозволяє реалізувати відомі педагогічні методи формування творчості за допомогою викладання англійської мови. Дана методика складається з 6 модулів (16 модеративних семінарів): модуль 1 – формування і розвиток інтелектуальних здібностей; модуль 2 – формування цінностей; модуль 3 – формування професійно значущих якостей; модуль 4 – формування емоційно-ціннісного ставлення до себе та навчальної діяльності; модуль 5 – формування мотивованого самовдосконалення; модуль 6 – формування самооцінки, самоконтролю та саморегуляції (Сідаш, 2017).

Ці модулі послідовно викладаються і доповнюють один одного. Модульна структура семінару надає мобільність та варіативність шляхів його проведення з урахуванням індивідуального рівня розвитку.

Ми використовували творчі вправи, спрямовані на формування здатності ставити себе на місце іншого: «Ідентифікація»; на формування діалогічності: «Переключись на співрозмовника», «Резервуар»; спрямовані на виявлення уявлень про рівень значущості професійно-педагогічних якостей: «Метод ранжування», «Частина мого «Я»», «Дерево креативності», «Від монологу до діалогу», «Якщо я вас правильно зрозумів...», «Модальність», «Конверт відвертостей», творчі конкурси «Я журналіст!», «Найкращий спеціаліст» та групові дискусії щодо художніх творів, картин, музики, фільмів, обраних за змістом.

Авторський комплекс творчих вправ дозволяє не лише реалізувати потенціал дидактичних засобів, що використовуються для вивчення іноземної мови для формування творчості, а також для стимулювання мотивації до іноземних мов як засобу для отримання необхідної інформації з англійських джерел, для вирішення складних ситуаційних завдань, включаючи професійно орієнтовані, захищати власні думки, сперечатися з іноземними опонентами тощо.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Творчість розглядається як універсальна здатність до креативності, найвищого рівня людської діяльності, яка сприяє позитивній трансформації існуючого досвіду та набуття цінностей, що мають особисте та соціальне значення.

Соціальне середовище має значний вплив на творчий розвиток, при цьому викладання англійської мови неможливе без культури. Творчі методи роботи дозволяють йти далеко вперед, розвиваючи здібності студентів і цілеспрямовано формувати творчі навички мовлення. Авторський комплекс, створений на основі відомих педагогічних та психологічних прийомів у поєднанні з викладанням англійської мови здійснило позитивний вплив на розвиток творчості та мовних навичок.

Таким чином, певні педагогічні умови для розвитку творчого мислення, використання спеціальних методів, творчих завдань суттєво вплинули на розвиток творчості студентів.

Дане дослідження охоплює не всі аспекти даної проблеми. Перспективним напрямком подальших досліджень є інноваційні технології формування творчості у процесі викладання англійської мови.

Література

1. Вознюк О. В. Синергетична парадигма креативної педагогіки. Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм у системі підготовки освітянських кадрів: здобутки, пошуки, перспективи : монографія. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. С. 3-22.
2. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. Москва : Педагогика, 1989.
3. Hung-chun Wang. Fostering learner creativity in the English L2 classroom: Application of the creative problem-solving model. *Thinking Skills and Creativity*. 2019. Vol. 31. P. 58–69.
4. Lijuan Wang. Primary school teachers' conceptions of creativity in teaching English as a foreign language (EFL) in China. *Thinking Skills and Creativity*, 2018. Vol. 29. P. 115–130.
5. Shevchenko G. The Ideal Image of a Man: the Main Characteristics and Ways of Achieving. *Future Human Image*, 2017. Vol. 7. P. 120–127.
6. Yu-Hsiu Liao Infusing creative pedagogy into an English as a foreign language classroom: Learning performance, creativity, and motivation. *Thinking Skills and Creativity*, 2018. Vol. 29. P. 213–223.
7. Сідаш Н.С. Формування педагогічної свідомості у майбутніх викладачів вищої школи: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2017. 298 с.

References

1. Vozniuk, O. V. (2015). Synerhetychna paradyhma kreatyvnoi pedahohiky. [Synergetic paradigm of creative pedagogy]. *Pedahohichna tvorchist, maisternist, profesionalizm u systemi pidhotovky osvitianskykh kadriv: zdobutky, poshuky, perspektyvy*: monohrafiia. Kyiv: Publishing House of the National M. P. Drahomanov Pedagogical University, 3-22 (ukr).
2. Rubinshteyn, S. L. (1989). *Osnovy obschey psihologii*. [Fundamentals of General Psychology]. Moscow: Pedagogika (rus).
3. Hung-chun, Wang. (2019). Fostering learner creativity in the English L2 classroom: Application of the creative problem-solving model. *Thinking Skills and Creativity*, Vol. 31, 58–69. DOI: 10.1016/j.tsc.2018.11.005 (eng).
4. Lijuan, Wang. (2018). Primary school teachers' conceptions of creativity in teaching English as a foreign language (EFL) in China. *Thinking Skills and Creativity*, Vol. 29, 115–130. DOI: 10.1016/j.tsc.2018.06.002 (eng).
5. Shevchenko, G. (2017). The Ideal Image of a Man: the Main Characteristics and Ways of Achieving. *Future Human Image*, Vol. 7, 120–127. Retrieved from

- <http://www.fhjournal.org/future-human-image-7-1-2017/> (date of appeal: 31.05.2020) (eng).
6. Yu-Hsiu, Liao. (2018). Infusing creative pedagogy into an English as a foreign language classroom: Learning performance, creativity, and motivation. *Thinking Skills and Creativity*, Vol. 29, 213–223. doi.org/10.1016/j.tsc.2018.07.007 (eng).
  7. Sidash, N. (2017). *Formuvannia pedahohichnoi svidomosti u maibutnikh vykladachiv vyshchoi shkoly [The pedagogical consciousness formation of future university teachers]*. Unpublished PhD dissertation, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Kyiv, Ukraine (ukr).

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Н. С. Сидаш

В данном исследовании автор акцентирует внимание на проблеме творческого развития посредством преподавания английского языка. Исследование показало, что существует значительная связь между творчеством и эффективностью изучения английского языка. Автор утверждает, что культура и искусство способствуют усвоению английского языка. Исследование расширяет связь между изучением английского языка и творчеством.

В статье представлен теоретический обзор проблемы творческого развития и эмоционально-познавательных преимуществ творчества при изучении английского языка. Автор характеризует подходы к пониманию феномена творчества, проблемы творчества, признаки творчества и условия для развития творческих навыков.

Целью данной работы является исследование процессов, лежащих в основе взаимосвязи между творческими процессами и продуктивностью в изучении английского языка, а также моделирование процесса развития творческих способностей учащихся в процессе изучения английского языка.

Автор представляет опыт разработки креативных технологий в процессе изучения английского языка. Авторская технология имеет модульную структуру, которая охватывает развитие интеллектуальных способностей, ценностей, профессионально значимых качеств, эмоционально-ценностного отношения к себе и учебной деятельности; мотивированное самосовершенствование, самооценку, самоконтроль и саморегуляцию. Данная технология была разработана на основе широкого обзора современной литературы и существующих программ развития творчества в сочетании с изучением английского языка. Исследование показало, что авторская технология решения творческих задач положительно сказывается на развитии креативности и мотивации к изучению английского языка.

Ключевые слова: *креативность, развитие творческих способностей, креативные технологии, преподавание английского языка, творческие упражнения.*

DEVELOPMENT OF STUDENTS' CREATIVE ABILITIES IN THE ENGLISH LANGUAGE LEARNING PROCESS.**N. S. Sidash**

In this study, the author focuses on the problem of creative development through teaching English. The study found that there is a significant relationship between creativity and the effectiveness of learning English. The author claims that culture and art contribute to English acquisition. The study expands the relationship between English learning and creativity. The article presents a theoretical overview of the problem of creative development and emotional and cognitive benefits of creativity in the study of English. The author gives approaches to understanding the phenomenon of creativity, the problem of creativity, signs of creativity and the conditions for acquiring creativity. The purpose of this work is to investigate the processes that underlie the relationship between creative processes and productivity in learning English and to model the process of developing students' creative abilities in the process of learning English. The author presents the experience of developing creative technology in the process of learning English. Author's technology has a modular structure that covers the development of intellectual abilities, values, professionally significant qualities, emotional and value attitude to oneself and educational activity; motivated self-improvement, self-esteem, self-control and self-regulation. This technology was developed on the basis of a broad review of modern literature and existing programs for the development of creativity in combination with the study of English. The study showed that the author's technology of creative problem solving has a positive effect on the development of creativity and motivation to learn English.

Keywords: *Creativity, development of creative abilities, creative technology, teaching English, creative exercises.*

Сідаш Наталія Сергіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри природничих, соціальних та гуманітарних дисциплін Інституту хімічних технологій Східноукраїнського університету імені Володимира Даля (м. Рубіжне, Україна). E-mail: natalja-sidash@ukr.net

Сідаш Наталья Сергеевна – кандидат педагогических наук, доцент кафедры естественных, социальных и гуманитарных дисциплин Института химических технологий Восточноевропейского национального университета имени Владимира Даля (г. Рубежное, Украина). E-mail: natalja-sidash@ukr.net

Sidash Natalija Serhiivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Natural, Social and Humanitarian Disciplines Institute of Chemical Technologies of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Rubizhne, Ukraine). E-mail: natalja-sidash@ukr.net